

Förhandlingarna resulterade i att de gröna beslöt att stanna i opposition trots att åsiktsdifferenserna mellan de gröna och de andra involverade partierna sist och slutligen inte var speciellt stora. I efterhand har det spekulerats huruvida andra faktorer än sakfrågorna eventuellt påverkade utfallet. I det sammanhanget har de grönas bristande förhandlingsrutin åberopats liksom även de övriga regeringspartiernas otillräckliga intresse av att faktiskt se de gröna i regeringsställning.

I slutet av april utnämndes Aho's fyrpartiregering som har en majoritet om 115 mandat i riksdagen. Av de sjutton ministerposterna besatte *C åtta*, *SAML sex*, *SFP två* samt *FKF en ministerpost*. Utöver statsministerposten erhöll *C* utrikes-, social- och hälsovårds-, handels- och industru-, inrikes-, justitie-, kultur- samt jord- och skogsbruksministerposten. *SAML* tog hand om finans-, arbets-, utrikeshandels-, miljö-, bostads- samt undervisningsministerposten. Trafik- samt försvarsministeriet övertogs av *SFP* medan de kristliga, för första gången i regeringsställning, fick nöja sig med den nyinrättade biståndministerposten.

Förhandlingarna om portföljfördelningen var intensiva och segslitna. I synnerhet finansministerposten eftersträvades av både *C* och *SAML*. Sju av de sjutton ministrarna är kvinnor. Persongalleriet är förhållandevis fräscht emedan elva är första gången minister. Den klart största ministererfarenheten har centerns förre ordförande Paavo Väyrynen som igen blev utrikesminister. Bland övriga erfarna ministrar kan nämnas *SFP*'s ordförande Ole Norrback, trafikminister, samt Pertti Salolainen, liksom i den gamla regeringen utrikeshandelsminister. Salolainen valdes i somras även till ny ordförande för *SAML* och efterträdde sålunda Ilkka Suominen som tidigare hade valts till riksdagens talman.

Regeringens arbete hittills har huvudsakligen kretsat kring försöken att tillsammans med arbetsmarknadsparterna nå en *inkomstpolitisk helhetsuppgörelse*. I oktober kunde ett dylikt avtal slutas efter mycket utdragna och svåra förhandlingar. Detta avtal, som ännu skall godkännas på den fackliga förbunds-nivån, är så tillvida unikt att det innebär direkta lönesänkningar under de närmaste åren. Mot denna bakgrund är det inte förvånande att regeringspartiernas, och främst centerns, understöd minskat enligt de senaste opinionsmätningarna. Den nya regeringen hade oturen att se dagens ljus på tröskeln till den värsta lågkonjunkturen sedan andra världskriget.

SDP har tillsvidare inte lyckats anpassa sig till sin nya och ovana roll som oppositionsparti. Besvikelsen över den stora valförlusten har resulterat i en öppen maktkamp inom partiet. Partifältets missnöje med partiledningen, och ordförande Paasio personligen, är stor. Vid en extra partikongress i november väljer *SDP* en ny

partiledning. Den nya ordföranden heter med stor sannolikhet *Ulf Sundqvist*, bankdirektör med tidigare erfarenhet inom *SDP* som partisekreterare, riksdagsledamot och minister.

Guy-Erik Isaksson

Sakkunnigutlåtanden rörande professuren i statsvetenskap i Uppsala

Eneste søker til stillingen er *Axel Hadenius*. Han ble filosofiekandidat ved Uppsala Universitet i 1970, og filosofiedoktor samme sted i 1976. Han oppnådde dosentkompetanse i Uppsala i 1979. I perioden 1976–83 var han dels forskar – og dels forskningsassistent. Siden 1983 har han fungert som professor. Bortsett fra et 8-månaders opphold i 1984–85 som Visiting Research Fellow ved University of California, har han altså hele sin utdanning og forskererfaring fra Uppsala Universitet.

Hadenius har ledet – og vært med-leder – av en rekke forskningsprosjekter siden 1976, og er siden 1987 ansvarlig for prosjektet "Demokrati og statsbildning". Han har omfattende undervisningserfaring, spesielt innenfor temaene metode og komparativ politikk, og har også ledet et nordisk forskerkurs. Han har lang erfaring med doktorandveiledning, og han har vært fakultetsopponent fire ganger ved svenske universiteter.

Hadenius har vært mangeårig medlem av styret for Statsvetenskapliga Förbundet, og dets ordførande i årene 1987–1989. Han var medlem av styret for Nordisk Forbund for Statskunskap 1985–1989.

Hadenius' innleverte publikasjonsliste teller 4 bøker og et bokmanus godkjent til publisering, og 14 andre skrifter hvorav 7 er publisert i tidsskrifter og bøker. Til evalueringen har han sendt inn 13 arbeider (deriblant bøkene og bakmanuset).

Størstedelen av *Hadenius* sin produksjon dreier seg om svensk politikk og organisasjonsliv, men siden 1985 er det kommet til et tungtveiende element av komparativ politikk gjennom hans interesse for demokratiets forutsetninger i land i den 3. verden.

Hadenius' doktoravhandling, *Facklig organisationsutveckling. En studie av Landsorganisationen i Sverige* (1976) er en grundig studie av organisasjonsutviklingen i LO fra slutten av 1800-tallet og frem til 1970-tallet. Her behandles tre hovedtema: sentraliseringen av beslutningstaking, integrasjonen av organisasjonsenheter, og virkningen av disse to prosessene på innflytelsessystemet. *Hadenius* starter ut med enkle, elegante analyseskjema. Tesen er at sentralisering og integrasjon fører til en overgang fra direkte til indirekte demokrati, og at sentralisering fører til profesjonalisering. Studien gir en

detaljrik beskrivelse av organisasjonsutviklingen. Det er en god empirisk analyse, men noe begrenset når det gjelder teoretiske ambisjoner.

Hans neste bok, *Spelet om skatten* (1981), er et resultat av et delprosjekt i forskningsprogrammet "Politics as Rational Action" (PARA). Denne analysen representerer et klart fremskritt fra den første boken. Tre viktige skattevedtak i 1978–79 beskrives og forklares på basis av dokumentanalyser og intervjuer med en lang rekke sentrale aktører (politikere og organisasjonsledere). *Hadenius* går inn på rasjonelle forklaringer og utvikler en modell for rasjonelle valg. Boken er klar og pedagogisk, teoretisk ambisiøs, og presenterer systematisk en masse empirisk materiale.

Den tredje boken, *Medbestämmandereformen* (1983) analyserer Riksdagens, partienes og de store organisasjonene i arbeidslivet sine standpunkter og argumenter i spørsmålet om medbestemmelse i bedrifter. Her utvikles også et rasjonelt aktør perspektiv i studiet av de viktigste stegene i prosessen frem til lovvedtak. Boken representerer en god og interessant idéanalyse.

Hadenius' fjerde bok er *A Crisis of the Welfare State?* (1986). Den er basert på en svensk surveyundersøkelse om skatter og offentlige utgifter på begynnelsen av 1980-tallet. Det er en solid gjennomført empirisk analyse som demonstrerer at velferdsstatens krise var (er?) mer politisk enn økonomisk. Forfatteren viser nå at *rational choice* modeller ikke (alltid) strekker til for å forklare folks meninger og preferanser. Han viser også at uttrykte meninger i stor grad kan avhenge av hvorledes et problem eller spørsmål blir presentert. *Hadenius* publiserte i 1985 en artikkel i *Journal of Public Policy* på basis av samme prosjekt.

Et stort manus om *Democracy and Development* (1990) er, etter opplysning oversendt i mars i år, godkjent til utgivelse hos Cambridge University Press. Denne boken representerer det første større resultat av et pågående forskningsprogram som *Hadenius* leder. Det er et ambisiøst prosjekt som tar opp de store spørsmål om hvorledes økonomiske, sosiale, kulturelle og institusjonelle faktorer relaterer til demokrati. *Democracy and Development* behandler hvilke faktorer som bestemmer eller medvirker til at demokratiske styreformere kan innføres – og bli stabile – i land i den såkalte 3. verden. Det inngår hele 132 suverene stater i hans materiale, det vil si ca. 80 % av alle uavhengige stater i verden. I bokens del 1 forsøkes målt graden av demokrati ved et gitt tidspunkt (1988) i disse landene. Hva som menes med demokrati blir klargjørende diskutert, og det etableres en skala der landenes relative demokrati fastsettes. Del 2 diskuterer teorier om betingelser (forutsetninger) for demokrati, og forsøker å finne forklaringer på forskjeller i demokratiutvikling i land den 3. verden. Forfatteren finner ingen klar, gene-

rell forklaringsfaktor, men han fastslår at en del faktorer er lite viktige (f. eks. den offentlige sektors størrelse; inntekts- og formuesfordeling), og at utdanning (alfabetisme) er viktig, og dessuten at kapitalisme er nært forbundet med eksistensen av politiske friheter. Boken er meget interessant, velskrevet og pedagogisk.

De øvrige innleverte arbeider bidrar til å understreke *Hadenius'* brede teoretiske, metodologiske, og substansielle kompetanse utover den solide kompetansen som de 5 bøkene demonstrerer. De øvrige arbeidene er "The Verification of Motives", trykt i *Scandinavian Political Studies* (1983), som drøfter hvordan man empirisk kan identifisere motiver hos aktører; "Åmbetsverkets styrerelser", *Statsvetenskaplig tidskrift* (1978); "Politiska aktörers preferenser", *Statsvetenskaplig Tidskrift* (1979); "Från ämne till problem" (mimeo, 1979), der viktigheten av problemformuleringen for forskningens kvalitet påpekes; "Förändringar i statstjänstemännens förhandlingsrätt" (*DsB*, 1977); "Välfärdspolitikens dimensioner", *Festskrift till Carl Arvid Hessler* (1987), der forfatteren kommer frem til den interessante slutsats at "utjämning befordras bäst om man politiskt till en början är beredd att göra avkall på omfördelningsambitionerna"; og endelig "Democracy and Capitalism: Collective Action and Structural Analysis", *Scandinavian Political Studies* (1988), som berører samme tematikk som i det ferskeste bokmanus om *Democracy and Development*.

Konklusjon

Axel Hadenius er en produktiv og allsidig forsker med solid teoretisk og empirisk-analytisk kompetanse. Hans forskning er preget av interesse for sentrale problemstillinger i statsvitenskapen og i aktuell politikk. Han har en bred statsvitenskapelig kompetanse, både når det gjelder emner, teoretiske tilnæringsmåter, metodologi, og bruk av ulike typer data og kilder. Hans senere års interesse for komparativ politikk og demokratiutvikling i den tredje verden bærer bud om en forsker som med stor kapasitet og evne kan sette seg inn i nye forskningsområder. *Hadenius* har så langt i sin karriere bare i begrenset grad publisert internasjonalt, men hans kommende bok om *Democracy and Development* på Cambridge University Press vil raskt bidra til å korrigere det bildet.

Ved siden av sin brede og solide forskerkompetanse, har *Hadenius* lang erfaring som underviser og prosjektorganisator.

Axel Hadenius er uten tvil meget vel kvalifisert til et professorat i statsvitenskap.

Stein Kuhnle

Av fakultetsstyrelsen vid Uppsala universitet utsedd till särskild ledamot av tjänsteförslagsnämnden vid tillsättning av professor i Statsvetenskap får jag härmed avge följande utlåtande.

Behörig till tjänst som professor är den som har den vetenskapliga och pedagogiska skicklighet och den förmåga i övrigt som behövs för att fullgöra tjänsten väl.

Kvarstående sökande är tf professorn Axel Hadenius, Uppsala

Axel Hadenius, som är född 1945, avlade fil kand-examen 1970, doktorexamen i statskunskap 1976 och antogs som oavlönad docent 1979. Han var forskarassistent och forskningsassistent under perioden 1976–83. Sedan 1983 är Hadenius tf professor vid Statsvetenskapliga institutionen i Uppsala. Han var 1984/85 Visiting Research Fellow vid University of California.

Hadenius publikationslista omfattar nitton titlar, varav tretton arbeten inlämnats för bedömning. Han presenterar fyra böcker och ett bokmanuskript som är godkänt för publicering. Hans produktion domineras av arbeten om svensk politik, men under de senaste åren koncentreras hans forskning kring komparativa politikstudier om demokratins villkor i tredje världen.

Ett viktigt intresseområde omfattar svenskt organisationsväsende. I doktorsavhandlingen, *Facklig organisationsutveckling. En studie av Landsorganisationen i Sverige* (1976), är syftet "... att beskriva och i möjligaste mån förklara framväxten av de organisatoriska former" som präglade fackföreningsrörelsen vid mitten av 70-talet. Det teoretiska intresset är inte iögonfallande och framställningen är i stora delar kronologiskt organiserad.

Analysen är, i betraktande av Hadenius senare utveckling, överraskande konventionellt upplagd, men han driver sina teser med energi och konsekvens. Denna målmedvetenhet är ett bestående karaktistikum i hans forskarprofil. De empiriska resultaten är intressanta och Hadenius lyckas på vissa viktiga punkter revidera etablerade synsätt.

Hadenius deltog i det omfattande uppsaliensiska forskningsprogrammet *Politics as Rational Action* (PARA), vilket 1981 resulterade i boken *Spelet om skatten*. I jämförelse med doktorsavhandlingen är detta ett avsevärt mer avancerat arbete, framför allt i teoretiskt avseende. Hadenius presenterar i denna bok, vilken har en klar och pedagogisk uppläggning, en modell för rationalistisk förklaring som appliceras på ett omfattande empiriskt material. Jag vill här särskilt nämna behandlingen av det skickligt framtagna intervjumaterialet.

Hadenius arbetar med fyra alternativa förklarings typer, nämligen preferenssystemet, det kognitiva systemet, beslutsreglerna och urvalsreglerna. Här finns

också en intresseväckande och inträngande kritik av Allison's modeller (eller, för att tala med Krasner, "*Allison wonderland*"). Hadenius användning av spelteorin är behärskad och de empiriska applikationerna är omsorgsfullt arrangerade. En invändning är att de deskriptiva avsnitten kunde ha systematiserats hårdare och varit något mer teoristyrda.

En tredje bok, *Medbestämmandereformen*, som publicerades 1983, och som är Hadenius andra arbete inom PARA-projektet, innehåller en idéanalys av ståndpunkter och argument om medbestämmande. Återigen är det ett rationalistiskt betraktelsesätt som präglar analysen. Hadenius diskussion av demokratibegreppet är delvis innovativ och klart intresseväckande.

I boken *A Crisis of the Welfare State?* (1986) återgår Hadenius till att skärskåda skatteproblematiken. Det empiriska materialet utgörs av en surveyundersökning om skatter och offentliga utgifter på tidigt 80-tal. Författarens tes är att välfärdsstatens kris är mer politiskt än ekonomiskt betingad. Det empiriska materialet är väl organiserat och återigen demonstrerar Hadenius en påtaglig systematisk kraft i sin analys.

Hadenius ambition är att förklara attityderna till skattetryck och offentlig verksamhet. Han vill dessutom studera inställningen till skatteprotester. Boken bör i huvudsak få ett positivt omdöme, men det kan noteras att han liksom många andra forskare i denna genre gärna hemfaller åt försåtliga glidningar mellan distinkta förklaringar och konstateranden av korrelationer eller samband mellan olika attityddata. Hadenius noterar att vissa attityder uppträder tillsammans, men därmed har han inte presterat fullvärdiga förklaringar. Tolkningen av vissa resultat kunde således ha varit mer sofistikerad.

En liknande metodisk svaghet får i någon mån anses gälla den i övrigt utmärkta uppsatsen *Verification of Motives* (1983). Hadenius genomgång av olika tekniker för att tolka aktörers motivbilder är värdefull, men enligt min mening borde tex risken för cirkulära resonemang i samband med motivanalyser av politik ha diskuterats mera ingående. Uppsatsen *Välfärdspolitikens dimensioner*, som behandlar valet av modeller för välfärds politik, illustrerar Hadenius goda kompetens som begreppsutredare.

Sedan ett antal år leder Hadenius ett stort projekt om demokrati och utveckling i tredje världen. Till bedömning föreligger ett slutmanuskript med titeln *Demokrati och utveckling* (1990). Arbetet föreligger också i en engelsk version, som godkänts för publicering på utländskt förlag. Det är fråga om en mycket omfattande studie. Över 130 stater ingår i materialet och författarens syfte är att diskutera betingelserna för demokratisk utveckling. Frågeställningen är vilka faktorer som påverkar "graden av demokrati" i tredje världen. Hadenius, som

arbetar med en 10-gradig skala, skiljer mellan tre typer av betingelser, nämligen ekonomisk/sociala, politisk/kulturella och institutionella villkor.

Hur de oberoende variablerna förhåller sig till varandra får läsaren inte tillräcklig information om. Alexander Georges causal nexus-argumentering synes här vara relevant. Förstärker, försvagar eller neutraliserar de oberoende variablerna varandra på ett mer eller mindre okontrollerat sätt? Mera energiska försök att närma sig denna problematik skulle ha kunnat frambringa en mer fullödig kunskap om vilka spärar som existerar för en demokratisk utveckling i tredje världen. Möjligen borde också stormakternas betydelse för den demokratiska utvecklingen ha penetrerats utförligare. Kanske kunde en sådan analys utförts i ett diffusionsperspektiv; vilka spärar finns för att demokratins begränsare skall kunna sprida sitt budskap effektivt?

Bland manuskriptets förtjänster bör nämnas den omfattande inventeringen och nyanserade diskussionen av såväl teoretisk som empirisk litteratur på området. Särskilt i Hadenius tidiga produktion finns en smula irriterande ovana att snabbt och något svepande kategorisera och kritisera komplexa och mångfacetterade forskningstraditioner. Någon gång förbigås relevant litteratur med tystnad. Det aktuella bokmanuskriptet balanserar dessbättre denna kritik.

Det hade varit önskvärt att redovisningen av arbetets inte alltför överraskande, men långt ifrån ointressanta resultat, i större utsträckning hade konfronterats med befintlig teoribildning.

Hadenius har en solid pedagogisk meritering och har verkat både inom grundutbildningen och forskarutbildningen. Hans insatser som doktorandhandledare är klart tillfredsställande och flera av hans doktorander har disputerat.

Sammanfattningsvis vill jag karakterisera Axel Hadenius som en erfaren, mångsidig och omdömesgill statsvetenskapsman, som presenterar en produktion av god och jämn kvalitet. Hans förmåga att leda och energiskt genomföra stora projekt är påtaglig. Hadenius framstår som en mycket skicklig syntetiker som lyckas utveckla och konsekvent hålla fast vid principiella, övergripande perspektiv. Han är en god stilist och den koncentrerade framställningen kombineras med kloka och många gånger originella empiriska iakttagelser. Hadenius har en framträdande pedagogisk talang, inte minst när det gäller att belysa komplexa samhällsvetenskapliga teorier. Som teoretiker är han snarare vidareutvecklare än banbrytare, men hans förmåga att förena teori och empiri är många gånger imponerande.

Axel Hadenius är väl kvalificerad för en professur i statsvetenskap. Jag föreslår därför Hadenius som innehavare av den ledigförklarade professuren.

Lars-Göran Stenelo

Av samhällsvetenskapliga fakulteten vid Uppsala universitet utsedd att vara ämnesförtrogen ledamot av tjänsteförslagsnämnden får jag härmed avge följande utlåtande i rubricerade tillsättningsärende.

Ende kvarstående sökande är tf professorn i statskunskap vid Uppsala universitet *Axel Hadenius* (450710-2376).

Hadenius avlade doktorsexamen i statskunskap vid Uppsala universitet år 1976 och antogs som docent i ämnet år 1979. Han har bl a innehaft tjänst som forskarasistent och är sedan 1983 tf professor i statsvetenskap vid Uppsala universitet.

Hadenius har till sin ansökan fogat fyra i bokform publicerade arbeten samt ett bokmanuskript. Vidare har han ingivit ett antal vetenskapliga uppsatser m m av vilka flera ansluter sig till de i bokform föreliggande arbetena.

Till de återopade skrifterna hör vidare en – väl gjord – utredning om förändringar i statstjänstemännens förhandlingsrätt, utförd på uppdrag av Budgetdepartementet (DsB 1977:9). Hadenius har vidare varit fakultetsopponent vid fyra tillfällen och har redovisat sina granskningar i insiktsfulla recensioner.

Arbetet *Facklig organisationsutveckling. En studie av Landsorganisationen i Sverige* är Hadenius doktorsavhandling. Avhandlingen spänner över hela Landsorganisationens utvecklingshistoria och belyser hur organisationen förändrats genom centralisering och förbundssammanslagningar (integration). Framställningen ger en överskådlig bild av huvudlinjerna i denna utveckling. Konsekvenserna diskuteras i ett avslutande avsnitt om "effekter på inflytandesystemets former". Författaren visar här att medlemsinflytandet under den senare delen av perioden i allt högre grad utövas genom representativa organ. Dock har professionaliseringen mätt som relationen mellan medlemstal och antalet anställda funktionärer nått en kulmen på 1960-talet för att sedan visa en minskande tendens. Som helhet är arbetet en doktorsavhandling av god kvalitet.

Spelet om skatten. Rationalistisk analys av politiskt beslutsfattande är Hadenius första större arbete efter doktorsavhandlingen. Det utgör också ett av hans två bidrag i bokform till projektet "politik som rationellt handlande". Boken inleds med en utomordentligt klar och väl genomförd presentation av den teoretiska ansats som undersökningen representerar. Därefter ges en redogörelse för de "faktiska förutsättningarna" – ett ökande skattetryck med konsekvenser som inte i viktiga delar varit förutsedda – för partiernas agerande i skattefrågan. Spelet kan sedan börja. Steg för steg följs den politiska utvecklingen och analyseras med hjälp av en kartläggning av partiernas verklighetsbilder, deras mål och deras strategiska överväganden. Därmed har också bakgrunden givits till den stora kompromissen i skatte-

frågan 1981 och den borgerliga trepartiregeringens sammanbrott. Hadenius har i detta arbete framlagt en briljant genomförd statsvetenskaplig studie.

Boken *Medbestämmandereformen* är Hadenius andra arbete inom projektet "Politik som rationellt handlande". Liksom boken om skattepolitiken används en rationalistisk förklaringsmodell för att belysa partiernas och organisationellt agerande. Författaren gör emellertid mer än så. Han företar en klargörande begreppsutredning och företar en insiktsfull argumentanalys av debatten om medbestämmandereformen. Argumentanalysen användes skickligt för ståndpunktanalysen, där den rationalistiska förklaringsmodellen ges en elegant tillämpning. Författarens slutsatser framstår som väl underbyggda och de ger viktiga bidrag till förståelsen av hur svensk politik fungerade under 1970-talet.

I anslutning till de större arbetena inom projektet "politik som rationellt handlade" har Hadenius författat ett par uppsatser av hög klass med teoretisk och metodologisk inriktning ("Politiska aktörers preferenser", "The Verification of Motives").

Hadenius båda studier av politik som rationellt handlande utgör, enligt min bedömning, den tyngst vägande delen av en även i övrigt aktningvärd vetenskaplig produktion. Båda arbetena är av hög vetenskaplig klass; "Spelet om skatten" vill jag tillåta mig att beteckna som ett av de allra bästa statsvetenskapliga arbetena i Sverige under senare år.

I arbetet *A Crisis of the Welfare State? Opinion about Taxes and Public Expenditure in Sweden* presenterar Hadenius en intervjuundersökning som gäller opinioner i valmanskåren om skattetryck och välfärdsstatens omkostnader på olika policyområden. Boken belyser intressanta drag i opinionsläget: Många uttrycker missnöje med skattetrycket, men missnöjet har snarare minskat än ökat från 1968 till 1982/83. Väljarna är i allmänhet positiva snarare än negativa till olika sidor av den svenska välfärdspolitik. Det finns bara ett svagt samband mellan sammanfattande mått på skattemissnöje och sammanfattande mått på välfärdsstatens kostnader.

En stor del av analysen ägnas åt att finna vilka oberoende variabler som kan "förklara" variationer i inställningar till skattetryck och välfärdsutgifter. Inte överraskande är partisynpatiet en viktig "förklarande" faktor. Mer intressant är kanske att uppfattningar om medborgarnas respektive politikernas makt framträder som en viktig faktor: Missnöje med maktrelationerna i det politiska systemet är korrelerat både med skattemissnöje och med krav på ökade välfärdsutgifter.

Författarens konklusion är att krisen för välfärdsstaten snarare skulle komma från den politiska än från den ekonomiska sfären. Med detta avser författaren tydligen att det som kan framkalla en kris för välfärdssta-

ten är en misstro mot det politiska systemet tillsammans med missnöje med skattetrycket i kombination med krav på en oförändrad eller utbyggd välfärdsstat.

Analysen sällar fram de "bästa prediktorerna" i ett stort antal regressionsanalyser. Om syftet är att nå så hög andel förklarad varians som möjligt, är detta givetvis en effektiv strategi. Men den leder till att förklarande variabler av helt olika slag (tex cynism, partipreferens och utbildning) förs samman i multipla regressionskvationer. Denna analysmetod är inte så fruktbar, om man strävar efter att belysa kausala sambandsmodeller eller interdependens mellan attityder, social situation och politiska preferenser ifråga om välfärdsstaten.

Med hänsyn till bokens titel skulle man nog ha förväntat sig att Hadenius i ett inledande avsnitt presenterat teoretisk ram och de övergripande frågeställningar som hans studie syftar till att besvara, men så är knappast fallet. Den i företalet ställda frågan om hur det är möjligt att svenskarna accepterar ett så hårt skattetryck utgör en utgångspunkt men knappast mer. Först i det avslutande kapitlet sätts resultaten in i en mer generell perspektiv i samband med att Hadenius söker syntetisera och sammanfatta. Jag tror inte att detta är ett alldeles lyckligt grepp. Slutkapitlet får alltför mycket karaktären av tolkning och reflexioner kring de empiriska resultaten. Det kan visserligen sägas att den föregående analysredovisningen – och de frågeställningar som där uppställs – ger ett underlag för den avslutande diagnosen. Men underlaget för författarens slutsatser skulle ha blivit fastare, om en inledande teoretisk problematisering av välfärdsstatens attitydmässiga och andra förutsättningar och därur härledda frågeställningar fått styra presentationen av den empiriska analysen. Som en explorativ, empirisk undersökning är boken emellertid icke desto mindre värdefull. Den ger ett gott tillskott till Hadenius vetenskapliga meritering.

En helt annan aspekt av välfärdsstatens politik behandlar Hadenius i uppsatsen "Välfärdspolitikens dimensioner". Med utgångspunkt från tidigare teori och begreppsbyggnad presenterar Hadenius en egen typologi vilken leder fram till en diskussion om valet av modeller för välfärdspolitik och konsekvenserna av sådana val. Det är ett elegant stycke begreppsutredning Hadenius företar i denna uppsats och han använder den skickligt för en fruktbar teoriutveckling, som innefattar en utomordentligt intressant hypotesformulering för empirisk forskning.

Hadenius senaste större arbete har ingivits i manuskript i en svensk och en engelsk version, vilka är innehållsmässigt identiska. Arbetets titel är *Demokrati och utveckling* (239 sidor exkl appendix och litteraturförteckning). I detta arbete söker Hadenius fastställa vilka faktorer, som bestämmer "graden av demokrati" i län-

terna i tredje världen. Studien bygger på en empirisk analys. Analysen innefattar, såsom beroende variabel, ländernas placering på en 10-gradig skala avsedd att mäta "graden av demokrati" vid en bestämd tidpunkt (1988) och ett antal oberoende variabler som är indikatorer på ekonomiska, sociala och kulturella faktorer. I sin diskussion om vilka oberoende variabler som bör tas med i analysen visar Hadenius god förtrogenhet med tidigare forskning på området och relevant teori-bildning.

Som utgångspunkt för konstruktionen av den beroende variabeln, "graden av demokrati" diskuterar Hadenius olika demokratibegrepp i en ganska omfattande diskursöversikt. Han väljer att stanna för en demokratidefinition som – förenklat uttryckt – kräver att rösträtten skall vara allmän, valen skall vara "meningsfulla" på det sätt som är allmänt accepterat i en liberal demokrati och, slutligen, att vissa grundläggande krav på politisk frihet skall vara uppfyllda. Det innebär inte någon kritik att säga att detta är en konventionell demokratidefinition; den torde vara allmänt accepterad som en "minimal definition" av den liberala demokratiens teoretiker. Vad man kunde invända är att den inte ger möjlighet att differentiera mellan olika sidor av demokratiens "kvalitet" på det sätt som Alf Ross väl hade i tankarna när han diskuterade graden av demokrati med avseende på flera olika dimensioner.

Med den definitionen som Hadenius valt är "demokrati" egentligen definierad som slutkategorien på skalan, kategori 10. Redan kategorierna 9 och 8 innefattar system, där uppfyllelsen av den liberala demokratimodellen brister i några inte oväsentliga avseenden. Endast en handfull länder placeras i kategori 10. Endast omkring en fjärdedel av länderna (32 st) faller inom intervallet 8–10, vilket väl är det intervall som innefattar länder med politiska system, som i någon rimlig mening kan beskrivas som demokratiska eller nästan demokratiska. (Argentina har 9.6, Indien 9 och Filippinerna 8.1; Sydkorea och Singapore faller strax under denna gräns med 7.5 resp 7.3.) Väl över hälften av de klassificerade länderna faller i intervallet 0–4.

Den reflexion man gör är att skalan – med hänsyn till både demokratidefinitionen och ländernas fördelning – kanske bättre borde beskrivas som en skala för "graden av politiskt förtryck och ofrihet", med "fullständigt eller nästan fullständigt demokratiskt system" som extremfall. Den empiriska analysen – och undersökningsmaterialets karaktär ger sålunda främst information om vilka faktorer som kan förklara graden och omfattningen av politiskt förtryck i ett stort antal odemokratiska system. Detta är i och för sig en viktig frågeställning. Men det är inte säkert att de faktorer som bäst förklarar denna variation också är de som ger bäst insikt om vad som förklarar att vissa system är "nästan

demokratiska" medan andra är demokratiska eller förklarar övergång från extremt förtryck till "nästan demokrati". Kanske skulle mer ingående analys av stater inom olika intervall på Hadenius skala, kunna ge svar på sådana frågor. En sådan analys borde också innefatta faktorer som har att göra med institutionell stabilitet över tid. Även om man godtar Hadenius allmänna uppläggning av undersökningen, inställer sig frågan om det inte varit rimligt att mer ingående belysa de oberoende variabelernas inbördes relationer i en kausal modell, som kanske skulle ha kunnat påvisa indirekta, förmedlade effekter.

Hadenius har för sin undersökning sammanbringat en stor och väl dokumenterad databas. En omfattande databearbetning har företagits. Observerade samband (eller frånvaro av starka samband) har relevans för tidigare teoribildning och är sakligt betydelsefulla. Hadenius' analys inrymmer också försök till empirisk prövning av olika förklaringsansatser. Jag är emellertid inte övertygad om att analysmetoden, som koncentrerar sig på att välja ut "de bästa prediktorerna" i multipelregressioner, har varit en helt fruktbar strategi. De empiriska slutresultaten, sådana de redovisas i det avslutande kapitlet, är givetvis långt ifrån ointressanta. Men som sammanfattning av den energiskt genomförda empiriska analysen skulle man önskat att de redovisade resultaten satts in i en mer utvecklad förklaringsmodell och därmed i ett övergripande teoretiskt sammanhang.

Det framgår av Hadenius redogörelse för sin vetenskapliga verksamhet att han avser att fullfölja denna linje i sin forskning och att han därvid även kommer att studera utveckling över tid. I det perspektivet får det föreliggande arbetet ses som ett lovande första steg i en större forskningsplan och det ger som sådant ett gott tillskott till Hadenius meritering. Det utgör givetvis också ett vittnesbörd om bredden i Hadenius forskningsintressen. Inom samma forskningsområde som denna bok faller flera uppsatser, varav en publicerats i *Scandinavian Political Studies*.

I den serie arbeten som här granskats framträder Hadenius som en mångsidig och produktiv forskare. Mångsidigheten gäller både ämnesval och vilja att ta itu med forskningsuppgifter som kräver förtrogenhet med skilda teori- och metodansatser. Hadenius har enligt min bedömning en mycket god meritering för en professor med avseende på vetenskaplig skicklighet ådaga-lagd genom vetenskapliga skrifter.

Hadenius har en omfattande och meriterande undervisningserfarenhet, vilken innefattar såväl grundutbildning som forskarutbildning. Hadenius har även mycket god meritering med avseende på doktorandhandledning och ledning av forskningsverksamhet.

Sammanfattningsvis finner jag att Hadenius väl styrkt

att han besitter den vetenskapliga och pedagogiska skicklighet samt den förmåga i övrigt som krävs för att väl fullgöra tjänst som professor i statsvetenskap. Jag föreslår att tjänsteförslagsnämnden föreslår Hadenius som innehavare av den ledigförklarade professuren i ämnet.

Bo Särllvik